

Двояк Софія Володимирівна
студентка I курсу, 4 групи
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»;
Гайдукевич Олена Олександрівна
кандидат історичних наук, доцент
кафедри українознавства та філософії
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Микола Ясінський: «летючий месник»

Метою роботи є дослідження життя та діяльності Миколи Ясінського. Матеріали і методи: для написання даної доповіді були опрацьовані ряд матеріалів бібліотеки ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», дисертаційного відділу Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника та матеріали Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. Франка, та свідчення сина Ясінського – Яреми Ясінського.

Зовсім молодим хлопцем, Микола Ясінський був завербований в ряди УВО, щоб потім посіяти зерно найвідчайдушнішого та найвідданішого члена організації. У складі особливого угруповання – «Летюча бригада» – бійовик брав участь у численних експропріаціях, забезпечуючи УВО фінансовою базою. Крім меркантильного результату, напади забезпечували психологічний та політичний ефект. «Екси» були сильним ударом по авторитету окупаційної влади, показово демонструючи її безсилля проти українського підпілля. Жодне зазіхання на національну ідентичність чи свободи українців не залишались без уваги УВО. Люди скидали оману безнадійності, страху, немічності й знаходили в собі сили до згуртованого опору.

Пильний нагляд польських спецслужб, заведена справа, що велась буквально по хвиликах, не завадили Ясінському й надалі крокувати важким шляхом державотворення, вже під керівництвом ОУН. Тут, як досвідчений бійовик, він передавав знання молодим товаришам, організовував та орудував різноманітними акціями. Поширював культурно-духовну спадщину свого народу у Станіславській «Просвіті».

За свою діяльність Микола Ясінський був неодноразово засуджений, відбуваючи покарання у найсуворіших колоніях. Перше чотирьохрічне ув'язнення «подарувало» йому довічного супутника – туберкульоз, що, окрім знищення фізичної сили, зрештою, вдихне в нього смерть.

Висновки: Таким чином, дослідивши життя та діяльність Миколи Ясінського, приходимо до висновку, що біографія бійовика тісно переплетена з подіями історії 20 століття; безперечним є його вклад у формування незалежної української держави. Такі шляхетні постаті українського підпілля є натхненниками для патріотичної молоді сьогодення й майбутнього. Адже вияв найвищої любові до батьківщини – це готовність віддати за неї своє життя.

Наприкінці хотілось би згадати слова Лева Ганкевича, відомого оборонця українських політичних в'язнів: «... я виступав у багатьох політичних процесах

і багато знав наших політичних в'язнів, але Ясінський був один, що йому належить в Українській Державі пам'ятник».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 СТАНОВЛЕННЯ МИКОЛИ ЯСІНСЬКОГО ЯК БОЙОВИКА УВО	6
РОЗДІЛ 2 ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ ЯСІНСЬКОГО В НАЦІОНАЛЬНО- ВИЗВОЛЬНИХ АКЦІЯХ «ЛЕТЮЧОЇ БРИГАДИ»	12
РОЗДІЛ 3 ЖИТТЯ ПІСЛЯ УВ'ЯЗНЕННЯ ТА ОСТАННІ РОКИ	23
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	30

ВСТУП

Історія перестає бути історією,
коли вона перетворюється на непорушний
іконостас. Коли з неї свідомо чи
несвідомо усувають повноту.

Тарас Прохасько

Микола Ясінський – це постать, що здатна надихати інших діяти, попри важкі реалії часу та зовнішній тиск ворогів. Він ніколи не сумнівався у правильності чи меті своєї діяльності, віддавався їй повністю, свідомо йдучи на смерть. І попри це, лунко бринить його трагедія. Трагедія невідомості.

Найвизначнішим періодом його життя була участь в акціях Української Військової Організації.

Українська військова організація (УВО) — нелегальна військова революційно-політична формація, що постала 1920 заходами старшин різних українських армій: Січових Стрільців (ідеологічно-політичний вклад), УГА, в основному її VI Равської бригади (бойовий та організаційний елемент). Ясінський входив до особливого відділення УВО – «Летюча бригада».

«Летюча бригада» — спеціальний підрозділ Української Військової Організації, створений у складі групи спеціально підготовлених і законспірованих бойовиків для здобуття грошових коштів шляхом вчинення експропріаційних актів (т.зв. «ексів»). Експропріаційний акт – це напад на державні установи із метою заволодіння коштами, які в умовах польської окупації вважалися українським національним здобутком і тому повинні бути повернені на благо української нації. Створена Крайовим Командантом УВО Юліаном Головінським у лютому 1924 р.

Микола Ясінський помер на 45-му році. Проте його вклад в боротьбу за українську державність – безперечний.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що постать Миколи Ясінського є маловивченою та маловідомою для широкого загалу; немає аналізу його історичної ролі, вкладу у боротьбу за українську державність. Не більш поширеними є відомості про діяльність «Летючої бригади». Окрім цього, акції «Летючої бригади» можуть стати предметом більш поглибленого вивчення способів боротьби проти окупаційної влади. Все це є актуальним на тлі подій, що відбуваються в Україні та світі.

Мета роботи полягає в цілісному дослідженні біографії Миколи Ясінського.

Досягнення поставленої в роботі мети вимагає вирішення конкретних завдань:

- дослідити ключові чинники, які впливали на формування особистості Миколи Ясінського;
- характеризувати його вплив у боротьбі за українську незалежність;
- розглянути та проаналізувати його участь у експропріаціях;
- у загальному розглянути життєвий шлях бойовика крізь призму часу.

Об'єктом дослідження є Микола Ясінський, а **предметом** – життя та діяльність Миколи Ясінського.

Наукова новизна одержаних результатів. Зібрані матеріали мають наукове і пізнавальне значення. Подано біографію Миколи Ясінського. Описано резонансні і маловідомі акції «Летючої бригади». В роботі висвітлені невідомі факти, отримані в результаті інтерв'ю з єдиними досі живим сином – Яремою Ясінським. Додано фотографії та використано матеріали з обласного Івано-Франківського архіву.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність роботи полягає в можливостях застосування її результатів у вивченні історії України.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ МИКОЛИ ЯСІНСЬКОГО ЯК БОЙОВИКА УВО

Микола Миколайович Ясінський народився 2 січня 1900 року у місті Станиславові(Івано-Франківськ). Його батьки жили у північно-західній частині міста, в межах колишньої ділянки Княгинин – Бельведер, на вулиці Зиблікевича №46 (сучасна вул. Устима Кармалюка). До нашого часу їхнє родинне гніздо не збереглося. Первісна її назва – вулиця Ясінського, на честь родича Миколи – Івана Ясінського. Саме завдяки його довголітній діяльності на посаді війта(начальника громади), рід Ясінських був шанований та добре знаний у Станиславові.

Батько Микола (1885–14.01.1923), працював радником у суді, був одружний двічі. Вперше у 1879 році зі Ксенією Братковською, яка доволі швидко померла (1898 році), народивши семеро дітей. Після смерті Ксенії, Микола одружується з Євдокією Грицюк з Ямниці. У шлюбі народжується восьмеро дітей: найстарший – Микола, Анна, Стефанія, Іванка, Ярослав, Наталка-Ірина, Еміліан і Галина [1, с. 10]. Загалом сім'я Ясінських налічувала 15 дітей.

Сім'я Миколи викликала відчуття пошани, доброзичливості у містян та вважалась доволі заможною. Їхні землі простягались від вулиці Бориславської до сучасного шкір заводу [1, с. 10], тому, здебільшого, вони вели землеробський спосіб життя.

Зіновій Книш, бойовик УВО та автор спогадів про організацію, особисто знаючи Миколу-сина, доволі цікаво схарактеризував оточення, яке вплинуло на формування особистісних рис Ясінського: «Походив з міста Станиславова,з його передмістя Бельведеру. Бельведер у Станиславові – це те саме,що колись Замарстинів у Львові. Там жила своя публіка Карольків, Тоськів, Яськів і т.д.,що без огляду на свою українську чи польську національність послуговувалась дивною мішаниною української і польської мов і мала опінію т.зв. в Галичині «батярів», цебто вуличних людей веселого способу життя,охочих випити і завжди готових до бійки – пострах добре вихованих

родин. Могли вони ходити до гімназії, чи навіть і до високих шкіл, цей осад бельведерського «батярства» цим разом у більш жартівливому значенні того слова залишався в них на все: шибеничний гумор, завжди веселий настрій, безліч анекдотів з міського життя, репертуар своїх пісень у супроводі розтяганої гармонії або устної гармоніки – не покидали їх ніколи... [2, с. 83]». «Батярство» – окрім шибеництва та жартівливості, поєднує в собі любов до вольності та цілковиту віддачу заради захисту своїх ідеалів.

Перша світова війна вихором прокотилась українськими землями, залишивши по собі величезні втрати. 1919 року Микола Ясінський вступає добровольцем до української армії, з надією відновлення та утвердження української самостійності. На жаль, український спротив потерпів поразку. Це відбилось у свідомості Ясінського.

Опісля повернення до рідного міста, Микола вступає в українську гімназію, де знайомиться з майбутніми однодумцями в рядах УВО – братами Барановськими. Він здружується з ними, особливо зі старшим – Романом Барановським. Провчившись в гімназії 7 класів, Ясінський закінчує її, проте не вступає до університету, а деякий час перебуває в Чехословаччині. За словами Яреми Ясінського (молодший син Миколи), батько деякий час навчався у Віденському університеті, вивчаючи юриспруденцію.

Син, Ярема Ясінський, розповів одну історію повернення Миколи додому, що дає певну характеристику чоловіка суворого, справедливого та готового постояти за свою честь: до рідної домівки, хлопець повернувся у супроводі невідомого чоловіка, який ніс його особисті валізи. Здивованим рідним Микола розповів, що на вокзалі грабіжник вкрав його речі. Ясінський наздогнав хулігана та заставив його через весь Станіславів, аж до самого Бельведеру, нести «вкрадені» сумки.

Становище західних українських земель на поч. 20 століття влучно характеризує теза польського політика, жорстокого полонізатора, Станіслава Грабського: «Дайте мені 25 років влади – і не знайдете сліду українця в Галичині» [2, с. 15].

Розпочались переслідування та терор проти активістів національно-державного відродження. Втілюючи ідею про польське «моноцарство», державне керівництво проводило суворі заходи для нівелювання будь-якої національної ідентичності. Окрім того, відбувалась парцеляція поміщицьких маєтків, насадження в них військових колоністів, що вороже ставились до сільського населення. Селяни потерпали від дискримінації, принижень та власної безпорадності. Вся ця дійсність лиш зрошувала революційні настрої. Кожен перейшов через своєрідне переродження: від пасивного раба до свідомого, діяльного громадянина.

В такій атмосфері колишні старшини української армії у 1920 році створили Українську військову організацію (УВО). Орудював організацією полковник Євген Коновалець. Метою формації була боротьба за українську державність, опозиція польській окупації та відстоювання національних прав. Основною сферою впливу УВО була саме Галичина.

Окружним комендантом УВО в Станиславові був Читаренко – Франц Борис, що мав досвід командування кінним полком Січових стрільців армії УНР.

Микола Ясінський приєднався до організації у 1924 році. Його завербував тодішній бойовий референт – Володимир Моклович. Як вказував у своїх спогадах Володимир Моклович: «Завербував я його в 1924 році, перед тим довго і пильно йому приглядався, ми жили недалеко від себе і обидва належали до читальні «Просвіта» на Бельведері. Не дістав повного воєнного вишколу, не було на те часу, доповнив його пізніше в УВО. Там і навчився стріляти з автоматичної зброї, якою потім так добре орудував. Пізніше виробився на одного з найкращих бойовиків УВО» [3, с. 17]. Окрім Миколи, до організації була залучена його сестра Стефа.

У лютому 1924 року крайовий комендант сотник Юліан Головінський створює «Летючу бригаду» УВО. Основне завдання формування він вбачав у забезпеченні організації фінансовою базою. Не покладаючи великих надій на благодійні акції та індивідуальні пожертви, він вирішив створити та вишколити групу сильних фізично, здорових та відважних бойовиків для проведення

експропріації («екси»), грошових ресурсів у представників польської влади. «Екси», на думку діячів УВО, були морально виправданими, оскільки конфісковувались зібрані окупаційною владою податки з українського населення.

Державні гроші лежали в Центральному банку Польському та його філіях по великих містах, у касах скарбових урядів та в поштових урядах. Саме на поштових урядах зосередила свою увагу «Летюча бригада». У системі поштової служби гроші перебували у постійному русі: від малих поштових урядів до центральних, від скарбових кас до поштових, з великих центрів до малих міст і містечок. У цьому ланцюгу важко було гарантувати повну безпеку.

Микола Ясінський був одним із чотирьох станіславівських членів «Летючої бригади». Крім нього, туди входили: Володимир Моклович, Роман і Ярослав Барановські. У бригаді, для конспірації, отримав прізвисько «Кароль Лещинський», проте всі називали його «Льолько». «Хто, коли й чому охрестив його Льольком, залишиться тайною навіки. «Льольком» він був у Бельведері, «Льольком» перейшов до УВО, і таким же «Льольком» залишився до кінця своїх днів» [2, с. 86].

Стати членом «Летючої бригади» було доволі важко, адже потрапляли туди тільки найвитриваліші, найвіданніші та найсильніші активісти УВО. Перебування в її рядах потребувало дотримання суворих правил, значного обмеження власних бажань. Засади організації, сформовані Юліаном Головінським, використовуватимуться не тільки УВО, але й ОУН.

До революційних актів здатні тільки вибрані. Це мають бути люди відважні, спокійні та холонокровні. Вони повинні бути добре вишколені: володіти зброєю, відбувати довгі марші, зносити голод, спрагу й невігоди; фізичні навантаження.

Кожен член бригади повинен усвідомлювати мету своїх дій. Перебороти ворога можна тільки прийнявши рішення бути готовим на все.

Хто ввійшов у бойовий реферат – за тим замкнулися двері українського товариського життя. Він змушений жити в поляків, або євреїв, вдавати перед

ними поляка; не вільно було мати біля себе українські книжки, часописи, отримувати листи. Не вільно ходити до українського театру, товариств, церков, залицятись до українських дівчат. Не має й мови про те, щоб відвідувати свій дім. Один бойовик не сміє знати, де живе інший. Зустрічі ніколи не відбувались на одному й тому самому місці. Тільки кур'єри знали адреси членів «Летючої бригади».

«В нас є перевага над ворогом так довго, як довго він нас не знає. Ми не в стані і ніколи не будемо в стані рівнятися з ним силою грошових ресурсів, комунікацій, озброєння. Наша сила – повна конспірація та момент за скочення» – так писав Юліан Головінський.

Об'єктом нападів були державні фінансові установи та поштові відділення; суворо заборонялось нападати на приватних осіб. Експропріаційні акти проводили переважно в «провінції та в терені» – через малу активність там польської поліції.

Після нападу група розсіювалась поодиноці: кожен відходив заздалегідь визначеною дорогою, якою перед виконанням нападу бойовики повинні були пройти раз вдень, раз – уночі. Кожен мав при собі два револьвери: легкий марки «Ортгіс» та важкий «Штаєр». В кожного на ногах були міцні черевики, так звані «бергштайгери» (призначені для гірської туристики); годинник, мапа і компас. З харчів брали стандартно суху ковбасу, плитки шоколаду, плоску пляшку коньяку. Були матеріали для перев'язки.

Під час проведення «ексу» кожен бойовик повинен мати тверде алібі, яке, в разі потреби, могли б підтвердити свідки в поліції чи суді. Часто бойовики вдавались до певних маніпуляцій для того, щоб свідок був переконаний у правдивості своїх свідчень. Наприклад, так зробив Микола Ясінський, який під псевдо «Карл Лещинський», жив у старшої господині-польки. Ідучи на «роботу», він перекрутив стрілки годинника і, повернувшись, поправив їх назад. Таким чином, господиня того не помітила і з впевненістю твердила на суді що «студент Лещинський в той час був вдома»[2, с. 53].

Як бачимо, кожен член «Летючої бригади» був на вагу золота: від його вдачі, здоров'я, справності й відваги залежала доля операції.

Отже, формування особистісних рис Миколи Ясінського відбулось під впливом патріотичних сімейних засад та унікального середовища Станіславського Бельведеру.

Окрім того, юність Миколи припала на важкий період в історії України: на околицях вже розгорались вогнища Першої світової війни, серед людей поширювались ідеї, які спонукали брати участь у національно-визвольних змаганнях. Як наслідок, все це закарбувалось у душі юнака, посприявши його подальшому життєвому вибору, сформувавши національну свідомість та розуміння потреби боротьби.

Свою революційну діяльність він продовжив в рядах Української Військової Організації, ставши членом її особливої формації – «Летючої бригади».

РОЗДІЛ 2

ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ ЯСІНСЬКОГО В НАЦІОНАЛЬНО-ВІЗВОЛЬНИХ АКЦІЯХ «ЛЕТЮЧОЇ БРИГАДИ»

Скласти повний перелік усіх акцій «Летючої бригади» неможливо через її надзвичайну конспірацію, проте є ряд доведених операцій.

Перша акція «Летючої бригади», в якій брав участь Микола Ясінський, відбулась у Калуші. У березні 1924 року, Володимир Моклович отримав звістку від Юліана Головінського – «Юлька» - про експропріацію грошей, які перевозились зі Станіславова до Калуша. Ці гроші перевозили кожного місяця від 26 до 1 числа, і були призначені для платні місцевим державним чиновникам. У Калуш відправляли доволі велику суму – 75 000 злотих. Після першої невдалої спроби за участі Мокловича та Скоробагатого, які прибули із запізненням на місце запланованої акції, був розроблений детальніший план з оновленим складом: Микола Ясінський, Володимир Моклович та сам Юліан Головінський. Складений план передбачав наступне: Льолько, Юлька та Моклович розміщувалися на мості біля вокзалу для зустрічі возу з грошми та здійснення їх експропріації. У цей час на станції перебували троє місцевих активістів, які повинні були вести спостереження за прибуттям поштового транспорту, у відповідний час подати сигнал, а після успішного здійснення нападу захопити здобич у криївці. Після реалізації операції кожен з бойовиків різними шляхами повинен був покинути місце «ексу». Стріляти в урядовців було заборонено, на випадок опору дозволялося лише поранити.

Ясінський прибув до Калуша 26 травня 1924 року. Три дні вони блукали околицями, вичікуючи поїзд. Ясінський з Мокловичем ночували в дешевому єврейському готелі, «.. де кожної ночі їх немилосердно жерли блощиці» [3, с. 29]. Кожного ранку вони переховувались в полях, щоб не привертати до себе увагу в місті, а рівно о 5 годині зустрічались на містку.

Тільки 29 травня 1924 року, в п'ятницю, на станцію прибув потяг. Бойовик Данів, завдання якого було перебувати на станції, доставши хустку, потер ніс – це сигнал про те, що гроші вже завантажили на візок.

Згідно зі спогадами Володимира Мокловича, спроба експропріаційного акту за участі Миколи Ясінського відбулася наступним чином: «Кидаємо цигарки, руки стискають відбезпечені пістолі в кишенях. Вже торохкотять колеса візка, сидять на ньому дві особи: візник і поліцист. Коли візок зрівнявся з нами, Льолько виступив на середину дороги і спинив його, націливши пістолем у візника. У тій же миті я рикнув по-польськи: «Руки догори! Ані з місця!». І взяв під дуло поліциста Красняка» [3, с. 30].

Співробітник польської поліції Красняк почав кричати про допомогу, намагаючись втекти. Як наслідок, на станцію збіглося безліч людей, що здивовано споглядали за діями бойовиків. Забрати гроші очам натовпу, тим більше передати їх місцевим підпільникам, яких добре знали містяни, було неможливо. Юліан Головінський дає наказ про відступ.

Попри невдачу акції, вона принесла «Летючій бригаді» безцінний досвід. Основні висновки, пов'язані з Калуською невдачею полягали в наступному: не можна залучати місцевих бойовиків, добре знаних у даному місті; кожен бойовик мусить мати два пістолети, тому що один може дати осічку, як сталося з Юльком; і найголовніше: «Коли УВО дає наказ піднести руки догори і стояти непорушно на місці – кожен мусить це зробити, інакше гине» [3, с. 35].

29 серпня 1924 року Микола Ясінський стає учасником вдалого нападу на поштовий транспорт біля Богородчан. У «ексі», крім нього, брали участь Іван Паславський, Володимир Моклович та Роман Барановський. Було виявлено, що гроші зі Станіслава забирає, зазвичай, тільки візник, переважно – українець Яворський. Роман Барановський повинен був декілька днів спостерігати за процесом забирання грошей, залишаючись непоміченим. Опісля, у вигляді звичайного перехожого, попроситись на віз, щоб проїхатись до Богородчан. Інші бойовики сиділи біля лісу у засідці. Якщо Барановський був на возі – значить, гроші в скрині, відбувається «екс», в іншому випадку акція відмінялась.

У вівторок, 29 серпня 1924 року, бойовики завчасно прийшли на місце акції, залігши біля лісу, за 20 метрів від дороги. Микола Ясінський стояв на варті; десь близько 5 години він побачив віз із Барановським. Бойовики швидко

вибігли до дороги, удавши звичайних перехожих, зрівняли з возом. Після цього пролунали постріли, Паславський захопив коня за вуздечку, Моклович пригрозив пасажиром пістолетом. Ясінський та Барановський розбили скриньку та пакували гроші у рюкзаки.

Після швидкої реалізації операції Моклович та Паславський повернулись до Станіслава, а Ясінський з Барановським пішли углиб лісу, в напрямку на Калуш. Їхнє завдання – занести гроші до сховку, що належав вже згаданому Даніву. Здобута сума становила 42 000 польських злотих.

Повернувшись до Станіслава, Ясінський купує вранішню польську газету – його дивують нісенітниці, викладені там. Коментуючи пограбування, польська преса заявила, що його скоїли «специ з-за кордону». У той час, Микола відвідував дім дівчини Володимира Мокловича – усі разом готували виставу для бельведерської «Просвіти». Юнаки щиро сміялись та кепкували з польської поліції, висновки якої були абсолютно безглуздими та наївними: хто надсилатиме «спеців з-за кордону», щоб забирати гроші з візка в глухій галицькій провінції?

Часті напади на поштові екіпажі змусили польську поліцію ввести надійніші засоби охорони. Один поліцейський обов'язково супроводжував віз вдень; двоє – увечері. На безлюдних дорогах теж розміщувались охоронці. Візникам було заборонено брати пасажирів на віз – навіть добрих знайомих чи родичів. Під час переміщення грошей з місця на місце, поляки обшукували довколишні угіддя, ліси, поля, щоб зловити чи сполохати бойовиків. Один з таких рейдів призвів до невдачі акції під селом Дунаєвим (сучасна – Дунаїв, Львівська область).

Події відбулись восени 1924 року, біля містечка Поморяни. Щоб не привертати зайвої уваги, члени «Летючої бригади» зійшлись на місце засідки набагато швидше, ніж повинно було бути згідно плану. Вони лягли на галявину в лісі, зберігаючи абсолютну тишу. Нічого не підозрюючи, терпеливо чекаючи своєї черги, хлопці раптово почули вигук: «Ренце до гури!» (пол. «Руки вгору»). Абсолютно розгублені, бойовики опинились в оточенні польських поліцаїв. І тільки Микола Ясінський не втратив холонокровності та, швидко

зметикуювавши, виявив тактичну помилку поліцаїв: вони оточили бойовиків щільним колом і у разі атаки, стріляючи, могли поранити товаришів навпроти себе. У момент суцільного затишшя, Льолько вихопив два пістолі, вистрілив з них по поліцаях – і кинувся на прорив. Побачивши відважні дії Миколи, інші хлопці теж кинулись за ним, повністю розірвавши облогу поляків. Коли поліцаї отямались – було вже пізно. Бойовики відбігли далеко від місця засідки.

Події під Дунаєвим дають зрозуміти: Микола Ясінський був безстрашним, холоднокривним бойовиком, що міг знайти вихід з будь-якої, здавалося б, безвихідної ситуації. Зберігши ясність мислення в такій критичній ситуації, він врятував своїх товаришів, отримавши беззаперечний авторитет.

Коли Львів окупували поляки і він ввійшов до складу Польської республіки, щороку на «повиставовій площі» відбувались вистави, марші та покази господарського й культурного життя «південно-західних воєводств» («Східні Торги»). Оскільки, крім нужди, показувати було нічого, ця процесія перетворилась у польську національно-політичну маніфестацію. На одну з таких подій організатори «Східних Торгів» вирішили запросити президента Польщі, Станіслава Войцеховського. У програмі його відвідин були включені декілька міст Галичини, промови перед народом, відвідання маршів та показів.

Приїзд президента Польщі в окупований поляками визнаний культурний, економічний та політичний центр Західної України мав символізувати інтеграцію його в територіальне і державне тіло Речі Посполитої. УВО це прекрасно розуміла. Тому Юліан Головінський організував замах на главу Польської держави як відповідь на спробу поляків показати світові лояльність українців до окупантів [1, с. 23].

Микола Ясінський був одним з атентантів; іншим став Теофіл Ольшанський з Перемишля. Для повної конспірації, Льолько одягнув темно-синій костюм та темні окуляри – незвичні для нього атрибути – і виїхав до Львова. Обидва атентанти не знали один одного. З кожним окремо проводилась підготовча бесіда: юнакам пояснили потребу і політичне значення цього акту, небезпеку, яка загрожує їм; цілком можливо, що в наляканому

натовпі, метушні їм вдасться втекти непоміченими. Але коли б їх впіймали, вони повинні гідно виступати на суді як месники українського народу; як члени УВО, що бореться за права власного народу, і приїзд польського президента сприймає як зневагу до українських національних почуттів. Разом з тим, до бойовиків не застосовували жодного примусу чи шантажу: все добровільно. Якщо ти готовий до самопожертви – дій; якщо відчуваєш певну слабкість – ніхто не осудить тебе. І Микола, і Теофіл без роздумів погодились на завдання. Кожен хотів прислужитись рідній організації та рідній країні.

Кожен з них мав саморобну бомбу, яку сконструював інженер УВО Федір Яцура та великокаліберний пістолет. Вони розміщувались на певних частинах маршруту, по якому повинна була їхати карета президента. Планувалось, що перший бойовик (Ольшанський) кине бомбу в карету, під час вигуків і вітань натовпу. Якщо б щось не вийшло, справу повинен продовжити Ясінський, який отримав бомбу набагато більшої сили – щоб остаточно завершити атентат.

4 вересня 1924 року обидва бойовики вийшли на свої місця, очікуючи Войцеховського. У нервовій напрузі час тягнувся для них повільно. Аж ось вигуки та гамір дали знати: наближається президент. Їхав він стоячи, тримаючи циліндр у руках та кланяючись усім й усюди. Ольшанський стояв біля ліхтаря, у місці, де вулиця Коперника входить у Марійську площу. Коли ж карета наблизилась туди, він швидко кинув свою бомбу поміж голів натовпу, прямо до карети. Декілька секунд, що зависли в наляканій напрузі: бомба не вибухнула, а лиш диміла на очах стривожених людей.

Ясінський стояв 100 метрів дальше від Теофіла, в стороні Академічної вулиці, готовий завершити справу спільника. Проте карета не поїхала по запланованому маршруту, а повернула і виїхала по Коперника назад.

Ця версія подій була озвучена Теофілом Ольшанським і підтримувана більшістю дослідників. Проте Володимир Моклович піддає її сумніву, спираючись на свідчення самого Ясінського: «..це Льолько кидав у 1924 році петарду на президента Войцеховського у Львові..» [3, с. 16]. Про це свідчить і той факт, що після акції польська поліція арештувала єврея на прізвище Штайгер. У той знаменний день, чоловік був одягнений в такий самий темно-

синій костюм та темні окуляри, як і Микола Ясінський. І, до слова, на суді проти Штайгера, актриса місцевого театру впізнала у ньому того, хто кидав бомбу у президента. На жаль, нам ніколи не дізнатись достеменною правди.

Здавалося б, акція УВО провалилась, не досягнувши своєї мети. Проте вже наступного дня, 5 вересня 1924 року, світові ЗМІ заговорили про атентат на президента Польщі у Львові. Таким чином, УВО зафіксувала свою готовність реагувати на кожен крок окупаційної влади.

Безперечно, найвідомішою та найвдалішою операцією «Летючої бригади», на чолі з Ясінським, була експропріація грошей на головній пошті у Львові. Ця подія викликала широкий резонанс по всій Західній Україні, зруйнувавши авторитет польських окупантів.

Будівля головної пошти розташувалась практично в центрі Львова. Район доволі спокійний, тут знаходилися греко-католицька духовна семінарія та музична школа. Організаційна розвідка пильно стежила за структурою розкладу та дій поштових працівників, складаючи плани й статистики буквально до хвилини. Виявилось, що кожного дня, приблизно о 6 вечора, на подвір'я пошти заїжджало два червоні автомобілі: один з них забирав різну кореспонденцію, а інший – привозив мішки злотих. Опісля брама зачинялась і машини розвантажували.

Операція була запланована на 28 березня 1925 року. 10 бойовиків, в тому числі Микола Ясінський, між 18:30 та 19:00 зішлись у домовленому місці, біля в'їзної брами. Чекаючи приїзду машини, вони блукали довколишніми вуличками, стараючись не привертати увагу. Зрештою, ніхто й не міг подумати, що УВО насмілиться на такий сміливий напад в центрі Львова.

Після того, як службова машина заїхала на поштове подвір'я, туди зайшло п'ятеро «студентів»: Микола Ясінський, Юліан Головінський, брати Барановські та Василь Атаманчук. Троє бойовиків залишились ззовні, один тримав під дулом пістолета двірника. Взявши в заручники працівників поштового відділення, «летуни» почали розвантажувати мішки зі злотими. Вантаж був вельми важким, тому вони були змушені залишити декілька трофеїв. Досі тримаючи усіх урядовців під суворим контролем, винесли мішки,

зачинили браму та закинули їх на фіакр. Опісля розсіялись хто-куди, не залишивши по собі жодного сліду. Експропріація тривала не більше п'яťох хвилин !

Цей «елегантний», холоднокровний бойовий акт став одним з найкращих в історії Української Військової Організації. Ошелешена, поставлена на ноги польська поліція ще довго не могла потрапити на вірний слід. Частково дезорієнтувала їх мова виконавців акції – польська. Підозрювали та арештовували всі бандитські угруповання, проте поліція так і не вийшла на справжніх винуватців.

За офіційними даними польської сторони, сума вкраденого складала 32 500 злотих. Проте, за словами Омеляна Сеника, який перевозив гроші та власноруч рахував їх перед здачею в організаційну касу, бойовикам вдалось винести 100 000 ! Очевидно, що сума була набагато більшою, але польський уряд свідомо зменшував число витрат, завданих Українською Військовою Організацією, щоб не сіяти зневіру серед польських громадян. Адже бойовики безперешкодно оперували в центрі міста, майже біля комісаріату політичної поліції та воєводської і повітової команди. Крім прагматичного значення, ця операція набула психологічного й політичного характеру, показавши слабкість окупаційної влади. Вона підняла віру українського народу у швидке визволення та відновлення власної держави.

Не зважаючи на блискучу діяльність «Летючої бригади», кожен з її членів розумів, що рано чи пізно, знайшовши слабку ланку, їх впіймають. Попри сувору дисципліну та конспірацію, у кожного була своя зона доступу. Перейшовши на нелегальне становище, Микола Ясінський не завжди був взірцем дотримання організаційних постулатів. Зі спогадів Зиновія Книша: «Він мав одну тільки слабкість, що якийсь час мусів відвідати рідний Станіславів, побувати на своєму рідному Бельведері і відбутися променаду по станіславському «корзо». Нагло з'являвся він у Станіславові з руками в кишенях, кожна з відбезпеченою пістолем типу австрійського грубокаліберного «стаєра» і на очах усієї станіславівської поліції пройшовся кілька разів по головній вулиці міста, щоб опісля так само швидко зникнути. Довкруги нього

кілька його колегів, таких самих бельведерських «батярів», задивлених у свого Льолька, як у надземну істоту, і готових на бій з усією залогою міста Станиславова в його обороні. Ходили чутки, що станиславівська поліція знала про його приїзди і про цю його слабку сторону, але не відважувалася пробувати його арештувати, лякаючись завеликого кровопролиття. Знав про те і Головінський, гостро картав за те Льолька, та це була його невилічима недуга, що її навіть респект перед Юльком не міг стримати. Заспокоївши таким робом цю свою своєрідну ностальгію, Льолько слухняно являвся на місці і робив далі своє діло, як тільки міг найкраще...» [2, с. 88].

Вихід на слід Ясінського розпочався весною 1926, коли було схоплено декілька членів «Летючої бригади», в тому числі братів Барановських. Ярослав Барановський, не витерпівши поліцейських побоїв, викрив штаб-квартиру бойовиків у Львові. Коли сам Баранівський із слідчими зайшли в квартиру, серед трьох юнаків там знаходився і Микола Ясінський. Хлопці швидко зметигували та, вистрибнувши з вікна, побігли сусідськими городами. Свій вчинок Барановський пояснював так: він вважав, що бойовики вчасно зреагують та, напавши на поліцаїв, втечуть, визволивши й самого Ярослава. Зрештою, сам Ясінський до самої своєї смерті не вірив у зраду свого товариша, завжди його виправдовуючи.

За невідомих обставин Миколу заарештували в Стрию. Після арешту, його піддали нелюдським тортурам, але Льолька так легко не зламати. На слідстві поведився дуже спокійно, в нічому не признавався, нікого не «засипав». У відповідь на всі питання говорив: «не знаю», «не бачив», «не був». Польський прокурор характеризує його так: «Ясінський – це тип правдивого терориста: спокійний, відважний і характерний. Увесь час дуже зручно скривався, примушує до безоглядного послуху інших членів. Притягнений до відповідальності мовчить, не видає небачним словом ні себе, ні других» [4, с. 298]. Своєю поведінкою Микола Ясінський заслужив повагу не тільки своїх товаришів, але й польських урядовців.

7 травня 1926 у часописі «Діло» з'явилося повідомлення: «27 квітня 1926 року звинувачено 12 українців у державній зраді за приналежність до

Української Військової Організації, грабункові та нападі на державні поштові каси і поранення та вбивства поліцистів»[2,с.209].

Судовий процес розпочався 1 червня 1926. На лаві підсудних були присутні: Володимир Люпуль (20 р.), Іван Паславський (31 р.), Микола Бігун (24 р.), Ярослав Барановський (20 р.), Роман Барановський (22 р.), Володимир Шумський (26 р.), Микола Ковалисько (27 р.), Антін Медвідь (31 р.), Андрій Оленський (25 р.), Дмитро Дубаневич (26 р.), Антін Стефанишин (30 р.) та Микола Ясінський, якому на той час було 26 років. Окрім звинувачення у головній державній зраді, Миколі Ясінському приписали збройний напад на поштовий віз у Калуші (28 листопада 1925 року) та в Долині (19 липня 1925 року). За допомогою жеребу обрали 12 присяжних, більшість з яких були поляками та євреями. Українців рідко допускали до цього списку. Керував процесом Казимир Ангельський. Прокурором став затятий україноненависник Гіртлер. Адвокатами бойовиків стали Лев Ганкевич, Степан Шухевич, Мар'ян Глушкевич та Михайло Волошин. На захист Миколи став Лев Ганкевич [5, с. 210].

Перші два дні процесу пішли на зачитування акту звинувачення. До слова, він складався аж зі 140 сторінок, на його озвучення пішло майже два дні. Опісля, почався допит засуджених.

Серед виступів усіх підсудних, резонансними стали два: Івана Паславського та Миколи Ясінського. Перший виступив з неочікувано довгою промовою, в якій розказав про соціальну нерівність та утискування в правах українців польськими окупантами; зізнався, що належить до УВО і діє у межах свого національного обов'язку. Експропріації порівняв з такими ж нападами поляків на російські каси в довоєнний період; згадав Юзефа Пілсудського, що теж керував подібними акціями. Виступ Паславського був справжньою сенсацією, що із залу суду вийшла на перші шпальти часописів. Що ж до Миколи, то його поведінка стала справжньою загадкою. З початку процесу, саме його найбільше обтяжував прокурор: засипав звинуваченнями у всіх «ексах» та збройних нападах, вважаючи Ясінського найактивнішим бойовиком УВО. Проте під час усіх досудових слідств, Льолько

ні слова не промовив про свою причетність до акцій. Витримуючи жорстокі побої, знущання та пастки слідчих, говорив лиш «не знаю», «не бачив», «не був». Ось істинний зразок бойовика, який, жертвуючи своїм життям, палає у кожній революційній борні, а коли попадеться до ворогів – ладен загинути, але мовчати. Коли Микола заговорив, то підтвердив свою причетність до УВО та до збройного нападу в Долині. Перед усім залом пояснив, чому вступив до організації, яку мету сповідує у своїй революційній діяльності. На питання: «Навіщо він це сказав?», Льолько відказав у звичному лаконічному стилі: «Наказ організації».

Така відвага і прямолінійність викликала пошану навіть у прокурора. Суд продовжився запеклим боєм між прокурором та захистом, особливо Левом Ганкевичем. Від імені Миколи Ясінського він подав дві апеляції, засвідчені очевидцями. Перша - про жорстоке побиття Миколи у Стрию, під час затримки польськими поліцаями. Друга створювала алібі Льольку: він, ніби-то, під час акцій УВО працював у Чеській державі. Проте усе це суд до уваги не взяв. Один із українських кореспондентів зауважив: «...прокурор, коли приходилось йому слухати щось неміле – напр., свідчення про побиття у поліції – читав газету, або виходив на коридор... і мовчки на очах усіх мусів проковтнути гірку пілюльку» [2, с. 252].

Будучи у вельми важких умовах (намагання довести невинність підсудних та їхнє право на терористичні дії як національно-патріотичні), Лев Ганкевич довів непричетність Миколи до нападів у Калуші і Львові. У своїй промові заявив: «Щодо Івана Паславського та Миколи Ясінського, то сам пан Прокуратор присвятив їм мало місця, але дуже багато поваги й поважання. І я не можу нічого сильнішого і кращого сказати, як сказав Паславський в своїй обороні: «Судіть мене, п. присяжні судді, та не судіть як бандита. Я український жовнір, що виконав свій обов'язок для добра українського народу й Української Держави» [1, с. 53].

Прийшов час вироку. Усіх здивувала м'якість покарання: найбільший термін складав 8 років, Миколу Ясінського ж засудили на 4 роки. Частково це пояснювали приходом до влади Пілсудського. Свій термін «летючий месник»

відбув у тюрмі «Святий хрест», що в Кельцях – найважчій тюрмі міжвоєнної Польщі. У тюрмі захворів на сухоти.

Таким чином, Микола Ясінський став активним членом УВО. Активною була його діяльність у рядах «Летючої бригади» – чисельні експропріації, навіть атентат на президента Войцеховського. Під час усіх цих акцій, Льолько проявляв виключну відвагу, жертівність та холоднокрівність. Не раз рятувавши життя своїх товаришів та долю операції, отримав непорушний авторитет серед членів бригади. Будучи затриманим, до кінця виконував настанови керівництва, залишаючись вірним своїм бойовим уставам. Шляхетні національно-революційні дії привели до судової лави, з якої він поніс 4 роки покарання у важкій тюрмі.

РОЗДІЛ 3

ЖИТТЯ ПІСЛЯ УВ'ЯЗНЕННЯ ТА ОСТАННІ РОКИ

Микола повертається до рідного Бельведеру 6 травня 1929 року. Вийшовши з тюрми, він не звільняється від пильного та кропіткого нагляду спецслужб. Його справа була почата 6 серпня 1929 року, а закінчилась зі смертю. За Ясінським не тільки таємно слідкували – було завербовано безліч людей з його близького оточення для доцільнішого опису діяльності колишнього бойовика. Гортаючи справу, ми бачимо записи буквально по хвилинах: де був, з ким говорив, що робив.

Підозри польських відомств були не безпідставні: одразу після створення ОУН (3 лютого 1929 року, Відень), зафіксовано зв'язок Миколи з багатьма людьми – членами організації. А вже в березні 1930 року, Микола (разом з братами Баранівськими) нелегально переходить польсько-чехословацький кордон. Метою перебування в Чехословаччині був тритижневий вишкіл ОУН для підпільників-націоналістів. Вийшло так, що чоловік залишився тут на 9 місяців: чехословацька влада сприйняла перебування українців-нелегалів як загрозу для державної безпеки. Переконавшись у тому, що вони – повстанці проти польської влади, відпустила бойовиків.

Після повернення додому, Микола був вкотре заарештований. Через нестачу доказів його відпустили. У травні 1931 року переживає важкий період боротьби з хворобою, що до кінця життя тривожитиме його хвилеподібними нападами. Попри це він і надалі продовжує займатись підпільною діяльністю. Організовує читальні у «Просвіті», очолює культурно-освітній рух, відвідує таємні наради та зібрання ОУН. Основними напрямками його діяльності стають організаторська, пропагандистська та консультативна робота.

24 жовтня 1932 року Микола Ясінський стає бойовим референтом Краєвої езекутиви ОУН. Окрім цього, він повинен був створити терористичний підрозділ для боротьби з польською владою. Як один з найдосвідченіших бойовиків у сфері експропріацій, консулює організацію щодо «ексу» в

Городку-Ягелоновім. На жаль, він закінчився доволі трагічно, але відіграв важливе психологічне та політичне значення.

Тим часом, поліція почала оточувати Миколу все щільнішим кільцем. З'явилося безліч «щурів» серед його однодумців. Один польський агент, втершись в довіру до Льолька, був неодноразово агітований ним до вступу в ОУН, навіть отримав Декалог із заповідями націоналіста. Звичайно, все це було записано в особисту справу, зігравши не останню роль при наступному засудженні Ясінського.

Знову заарештували і засудили його 2 серпня 1935 року, відправивши в концентраційний табір Береза-Картузька. Повернувся звідти він аж 2 серпня 1936 року [1, с. 79].

На початку квітня 1937 проводив агітацію проти Фронту національної єдності. Виступав проти УНДО. Ненависні йому були сили, що, спираючись на націоналістичну оболонку, прагнули впровадити суцільний розкол.

Тільки у 1937 році, маючи за плечима бойовий та революційний досвід, Микола почав розмірковувати над власною сім'єю. Стосунки не складались, адже більшість дівчат вважали його вік надто пізнім, або ж просто боялись обирати чоловіка з таким минулим. Врешті-решт, доля посміхнулась Льольку: він одружився зі своєю давньою подругою, до якої завжди плекав почуття – Ольгою Пасічняк.

1938 року Микола вперше стає батьком – народжується донька Тетяна. Незважаючи на побоювання Ольги, Ясінський заглиблюється в сімейне життя: приділяє достатньо часу дитині, слідкує за господарством та порядком. Цей період характерний затишшям у політично-революційній діяльності Миколи. У час розколу ОУН, він схилився на сторону Мельника. Хоча, за розповідями сина Яреми, Бандера особисто приходив до батька, щоб переконати його приєднатись.

У 1940 році у Ясінських народився хлопчик, який помер за декілька місяців після народження; 1942 року – син Борис, а 1944 року – Ярема. Враховуючи те, що Миколі було відміряна коротка дорога життя, діти виховувались в основному матір'ю.

Прихід більшовицької влади не забезпечив Миколі Ясінському такий бажаний спокій: як потенційно небезпечного, його знову ув'язнюють. Зі спогадів Ярослава Микитюка: «Я чув багато про нього, але зустрів його аж у більшовицькій тюрмі, де мене посадили з ним до однієї келії. Я не міг ніяк йому допомогти, бо за кару не діставав з дому посилок. Єдине, що я міг для нього зробити, це те, що він один спав на прічі, а решта, всі в'язні, на голій долівці. До нього мали великий респект і пошану всі, що з нами сиділи, про це може посвідчити такий факт. З нами за політику випадково сидів бувший професійний взломник. Він діставав з дому дуже багаті посилки з товщем, м'ясом і цукром. Він ніколи не з'їв, щоб не поділився тим, що мав, з Миколою Ясінським. А був він по батькові поляк. За якийсь час Ясінського, як дуже хворого, взяли з нашої келії до в'язничної лікарні» [4, с. 298].

Після повернення додому, Микола мусив забезпечувати сім'ю. У вельми важкому стані, він знаходить роботу в бригаді по розбиранню будинків – це остаточно забирає залишки його здоров'я. Організація ніяким чином не подбала та не допомогла Ясінському, попри його величезний вклад, практично, вклад свого життя у її успіх.

Влітку 1944 року Микола вже ледве ходив, а коли народився Ярема – попросив дружину тримати сина якнайдалі, щоб не заразити. 7 січня 1945 року, у віці 45-ти років, славний син України, Микола Ясінський, зробив свій останній подих. Похований на цвинтарі в Княгинині.

Отже, ув'язнення не зламало бажання Миколи і надалі боротись проти окупаційної влади, хоч і забрало колишню фізичну міць. Будучи цілодобово під наглядом спецслужб, він продовжував підпільну роботу, ставши бойовим референтом Краєвої ексекютиви ОУН, організовуючи таємні зібрання, агітуючи однодумців продовжувати славу справу державотворення. Проте кожен новий арешт все більше відбирав у нього сили, підштовхуючи до думки про сім'ю. Одружившись з Ольгою Пасічняк, Ясінський нарешті відчув радість сімейних турбот, ставши справжнім господарем свого дому.

Доволі настраждавшись і від радянської влади, замучений страшними сухотами, Микола завчасно покидає цей світ, навіки залишивши за собою вогняне знамено геройської слави.

ВИСНОВКИ

Ми дослідили життєвий шлях Миколи Ясінського. Попри яскраву й активну діяльність Миколи Миколайовича, його ім'я вельми рідко зустрічається на сторінках книг чи часописів. Ця наукова робота – спроба повернення й увіковічення пам'яті про несправедливо забутого, але від того не менш легендарного месника української історії.

Зовсім молодим хлопцем, Микола Ясінський був завербований в ряди УВО, щоб потім посіяти зерно найвідчайдушнішого та найвідданішого члена організації. У складі особливого угруповання – «Летюча бригада» – бойовик брав участь у численних експропріаціях, забезпечуючи УВО фінансовою базою. Крім меркантильного результату, напади забезпечували психологічний та політичний ефект. «Екси» були сильним ударом по авторитету окупаційної влади, показово демонструючи її безсилля проти українського підпілля. Жодне зазіхання на національну ідентичність чи свободи українців не залишалось без уваги УВО. Люди скидали оману безнадійності, страху, немічності й знаходили в собі сили до згуртованого опору.

Пильний нагляд польських спецслужб, заведена справа, що велась буквально по хвиликах, не завадили Ясінському й надалі крокувати важким шляхом державотворення, вже під керівництвом ОУН. Тут, як досвідчений бойовик, він передавав знання молодим товаришам, організовував та орудував різноманітними акціями. Поширював культурно-духовну спадщину свого народу у Станіславській «Просвіті».

За свою діяльність Микола Ясінський був неодноразово засуджений, відбуваючи покарання у найсуворіших колоніях. Перше чотирьохрічне ув'язнення «подарувало» йому довічного супутника – туберкульоз, що, окрім знищення фізичної сили, зрештою, вдихне в нього смерть.

Таким чином, дослідивши життя та діяльність Миколи Ясінського, приходимо до висновку, що біографія бойовика тісно переплетена з подіями історії 20 століття; безперечним є його вклад у формування незалежної української держави. Такі шляхетні постаті українського підпілля є натхненниками для патріотичної молоді сьогодення й майбутнього. Адже вияв

найвищої любові до батьківщини – це готовність віддати за неї своє життя.

Наприкінці хотілось би згадати слова Лева Ганкевича, відомого оборонця українських політичних в'язнів: «... я виступав у багатьох політичних процесах і багато знав наших політичних в'язнів, але Ясінський був один, що йому належить в Українській Державі пам'ятник».

Тож нехай ця наукова праця стане своєрідним пам'ятником славетному сину нашої землі, Миколі Ясінському.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дейчаківський І. Микола Ясінський – Льолько, легендарний бойовик УВО. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2015. – 95 с.
2. Книш З. Дух, що тіло рве до бою. – Вінніпег, 1951. – 199 с.
3. Книш З. Говорить Підгір'я. Розповідь Володимира Мокловича, колишнього бойового референта Окружної Команди УВО в Станиславові. – Чікаго, 1958. – 103 с.
4. Наукове товариство ім. Шевченка, український архів, том 29. Альманах станиславівської землі. – Видання Центрального Комітету Станіславщини: Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1985. – 900 с.
5. Книш З. На повні вітрила! – Торонто: Сурма, 1970. – 424 с.
6. Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН у 1929–1939 роках. – Львів: 2010. – 362 с.
7. Мірчук П. Нарис історії ОУН 1920-1939 роки. – Вид. третє, доповнене. Київ: Українська видавнича спілка, 2007. – 1006 с.
8. Документи і матеріали з історії організації українських націоналістів, том 1, 1927–1930 / Упорядники: Ю. Черченко, О. Кучерук. – Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 2005.
9. Український визвольний рух. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Центр досліджень визвольного руху, 2008. – Збірник 12. – 224 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Микола Ясінський в Княгинині

Фото із сімейного архіву Ясінських

Арешт Миколи Ясінського в Стрию

Архівне фото автора

obojczyją trzy istniejące w tym czasie powiaty staniskawowski, halicki i behorodczanski.

a/Powiatowa Egzekutywa O.U.N. w Stanisławowie.

1. Jasiński Mikołaj, ur. 2 lutego 1900 r. w Stanisławowie, tu przynależny i zamieszkały przy ul. Żybkiewicza Nr. 46., syn Mikołaja i Budkji, gr.kat., stanu wolnego, 7 kl. gim., pełniący funkcję referenta bojowego tej organizacji. - Jasiński ^{od} 17 listopada 1934 r. ukrywa się przed tut. organami P.P. z powodu usiłowanego zabójstwa na osobie posterunkowego Pisma z Posterunku P.P. Stanisławów-Belweder. -

2. Hryculak Józef, ur. 5 stycznia 1901 r. w Stanisławowie, tu przynależny i zamieszkały przy ul. Cerkiewnej Nr. 11-a, syn Bezylego i Marji, gr.kat., wolny, student medycyny, pełniący funkcję referenta propagandowego tej organizacji. -

Hryculak był odstawiony do miejsca odosobnienia w Berezie Kartuskiej. -

3. Jasiński Jarosław, ur. 1911 r. w Stanisławowie, tu przynależny i zam. przy ul. Żybkiewicza Nr. 46., syn Mikołaja i Budkji, gr.kat., wolny, 6 kl. szkoły powszechnej, pomocnik murarski, pełni funkcję łącznika. -

Архівне фото автора: список повітової егzekутиви ОУН в Станіславо́ві; під першим номером – Микола Ясі́нський.

**Переклад архівного матеріалу – характеристика М. Ясінського
Староство повітове Станіславова**

Станіславів
16 квітня 1935 року
Nr Taj 56/j35
Микола Ясінський

Характеристика

До пана судового округового слідчого Р.||. В Станіславові.
У відповіді на відозву з дня 28 березня 1935 року повідомляю, що М. Ясінський нар. Дня 2 січня 1900 року в Станіславові; тут приписаний, проживає на вул. Зиблікевича №46, син Миколая та Євдокії Грицюк; греко-католик, національність – українець, неодружений. Освіта – 7 класів української гімназії, був покараний вироком Окружного суду у Львові з дня 1 липня 1926 року, чотирьохлітнім ув'язненням за збройні напади експропріаційні в Долині, Калуші і Львові.

Покарання відбув повністю у в'язниці в Вішніцу біля Кракова. В березні 1930 року спільно з Петром Гоголем зі Станіславова та Григорієм Гуменюком зі Львова, братами Баранівськими та чотирма іншими знаними діячами ОУН нелегально пересікли кордон до Чехословаччини, з метою проходження там курсів терористичних в м. Подєбрадах під егідою ОУН. Через певний час Ясінський, Гоголь та Гуменюк були затримані чеською владою і посаджені в слідчий ізолятор в м. Кошице, де перебували більше 9 місяців за підозрою в антидержавній діяльності проти Чехословаччини. Під час судового процесу чеська влада переконалася, що діяльність Ясінського і товаришів як членів ОУН була спрямована проти Польщі, а не проти Чехословаччини, тому вони були звільнені і нелегально повернулися до Польщі.

В зв'язку з діяльністю Ясінського в Подєбрадах і наступне його нелегальне повернення до Польщі від дня 25 березня 1931 року до 16 травня 1932 року, він був ув'язнений в місцевій слідчій в'язниці. В році 1932 утримував постійний контакт з бойовиком ОУН Мар'яном Жураківським, учасником нападу на поштовий віз в Городку, за що покараний на 15 років.

Після виходу з Берези-Картузької, 1935 р., фото із сімейного архіву Ясінських.

Могила Миколи Ясінського на цвинтарі в Княгинині, фото автора.

Уривок розмови з Яремою Ясінським

- **Знаєте, пане Яремо, я заходив у музей національно-визвольних змагань, щоб задати декілька запитань про Вашого батька, але ,на жаль, ім'я Миколи Ясінського нікому ні про що не сказало.**

- Я багато років звертався до різних тутешніх жильців-воjakів, у пошуках якихось згадок чи історій. І попри їх поважний вік, нагромаджений досвід у боротьбі, більшість лише дивились на мене здивованим поглядом. Першим, хто почав детальніше розповідати мені про батька був пан Басараб – давав якусь літературу, фотокартки. Мати, у радянські часи, боялась нам розповідати щось про діяльність батька, щоб бува хтось-десь не проговорився.

- **Читав, що Ваші батьки жили тут, на Бельведері.**

- Так, на Бельведері. Будинок вже знесли. Колись там простягалось близько гектара землі, сад був, який ще дід садив.

- **А звідки Ваща мама?**

- Мама з родини Пасічняк. Проте нікого з її родичів тут не залишилось, практично всі на хвилі еміграції виїхали до Канади. Тому мені мало відомо про її коріння.

- Батькові ж предки віддавна жили в Станиславові, дід мав 8 чи 9 дітей, кожен отримав шмат землі. До речі, в літературі сказано, що батько закінчив лише гімназію. Але стрий згадував, що він навчався у Віденській академії, десь на кшталт юридичного факультету (Прямує до шафки, беручи фотокартки)

- Ось тут є декілька батькових фото. Мати розповідала, що під час війни кулі пробили дах, після чого туди почала стікати вода. Більшість фотокарток безповоротно втрапились. Ця фотографія після виходу з тюрми. Мати казала, що він тоді запустив собі бороду та вуса. Взагалі, тато чотири рази був у в'язниці, причому потрапив до Берези-Картузької. Казали, що то – найсуворіша тюрма.

- Мій брат Богдан колись отримав доступ до старих архівів, а там заведена ціла справа про батька: що робив, з ким говорив, де був. За ним дуже слідували. Як кажуть, тоді « і стіни вуха мали» .

- Після його виходу з тюрми, УВО практично вже не було. Він вступив в лави ОУН?

- Так, батько продовжив справу в ОУН. І, враховуючи поділ на мельниківців та бандерівців, він був мельниківцем. Хоча й мама розповідала, що колись до нашої хати приходив і Бандера, і Мельник.

- Але вражений туберкульозом батько був менш активним. Коли я народився, мати не дозволяла йому тримати мене на руках – щоб не заразити.

Поширеним є твердження, ніби тато загинув під час якогось нападу – це не правда. Він помер вдома, декілька днів після нового року. Мав тоді 45 років [...].